

Koor en Orkest Collegium Vocale
Du Mont . Lully

13 september 1992
Collegium Vocale

inleidend gesprek door Magda de Meester
Foyer Rode Zaal 19.15 uur
aanvang concert 20.00 uur
pauze 20.50 uur
einde concert 22.00 uur

Koor en Orkest Collegium Vocale

muzikale leiding

Philippe Herreweghe

solisten

Patrizia Kwella, sopraan

Delphine Collot, sopraan

Gilles Ragon, tenor

Simon Davies, tenor

Peter Kooy, bas

Programma

Henry Du Mont (1610-1684)

Super flumina Babylonis

Quem admodum desiderat

Memorare

Pauze

Jean Baptiste Lully (1632-1687)

Dies Irae

Miserere

<i>sopranen</i>	Annelies Coene Marion Van Zonneveld Brigitte Verkinderen Dominique Verkinderen
<i>alten</i>	Peter De Groot Martin Van der Zeijst Betty Van den Berghe
<i>tenoren</i>	André Cats Steve Harrold Andreas Strieder André Berkvens
<i>bassen</i>	Pieter Coene Jan Depuydt Frits Hofsteenghe Frits Van Hulle Paul Van den Berghe Edwin Van Gelder
<i>eerste viool</i>	Florian Deuter
<i>violen</i>	Jean-Paul Burgos Maria-Chiara Coppo Philippe Couvert Robert Diggins Mihoko Kimura
<i>alten</i>	Christine Angot Stefanie Heichelheim Laurent Bruni Benoit Weeger
<i>celli</i>	Claire Giardelli Harm-Jan Schwitters
<i>contrabas</i>	Jonathan Cable
<i>gamba</i>	Anne-Marie Lasla
<i>luit</i>	Brian Feehan
<i>orgel</i>	Herman Stinders
<i>muzikale leiding</i>	Philippe Herreweghe

Koor en Orkest Collegium Vocale

Het koor Collegium Vocale werd opgericht in 1970 op initiatief van Philippe Herreweghe. Het was in die tijd het eerste vocaal ensemble dat op het gebied van de vocale polyfonie resoluut nieuwe wegen insloeg. Van bij het begin werd intensief samengewerkt met Musica Antiqua Amsterdam en Ton Koopman. Van doorslaggevend belang was eveneens de nauwe samenwerking met Nicolaus Harnoncourt en Gustav Leonhardt.

Het Collegium Vocale bestaat uit zestien tot twintig jonge zangers met een gedegen muzikale achtergrond. De bijzondere stemplaatsing, het vermijden van intonatievibrato, de consequente muzikale articulatie, het finaal stellen van barokke pathos, dit alles geeft aanleiding tot een klankbeeld en expressiviteit die heel verfrissend en boeiend zijn.

In functie van het programma wordt het koor aangevuld met een internationaal samengesteld orkest waarin topmusici uit de barokwereld elkaar regelmatig terugvinden voor plaatopnames en, veelal buitenlandse, concertreizen.

Philippe Herreweghe

Philippe Herreweghe was, naast zijn studies in geneeskunde en psychiatrie, ook geïnteresseerd in de oude muziek. Hij studeerde clavecimbel en orgel aan het conservatorium van zijn geboortestad Gent, bij Johan Huys en Gabriël Verschraegen.

Sinds vele jaren doet hij, samen met het Collegium Vocale van Gent en de Chapelle Royale, onderzoek in een repertorium dat van de Renaissance tot de hedendaagse werken gaat. Als orkestleider dirigeerde hij verschillende werken van dit repertoire. Naast La Chapelle Royale, zijn eigen ensemble, en Concerto Köln leidde hij ook traditionele formaties als Scottish Chamber Orchestra, Ensemble Orchestral de Paris, Orchestre Philharmonique de Liège en Musique Oblique, waarmee hij in deSingel een onvergetelijke uitvoering van het Requiem van Fauré bracht.

Hij trad op in de belangrijkste Europese steden en in Amerika. De laatste jaren was hij te gast op festivals in Frankrijk, Polen, Duitsland en Vlaanderen. Sinds 1982 is hij Artistiek Directeur van het Festival en het Institut de Musique Ancienne van Saintes.

Momenteel is Herreweghe eveneens verbonden aan het Parijse Théâtre des Champs-Élysées, waar een nieuw barokorkest wordt samengesteld onder de artistieke leiding van Herreweghe zelf en Christophe Coin. Philippe Herreweghe werkt ook intensief samen met Anne Teresa De Keersmaeker. Hij leidde het Orchestre des Champs-Élysées bij de première van 'Mozart: Concertaria's' in Avignon op 30 juli jl., een productie die in maart ook in deSingel te zien zal zijn.

Patrizia Kwella

Patrizia Kwella studeerde zang, piano en cello aan het Royal College of Music en maakte haar Promenade Concert debuut met John Eliot Gardiner. Sindsdien zong ze onder de leiding van befaamde dirigenten met vooraanstaande orkesten en op belangrijke festivals, zoals ondermeer te Aldeburgh, Bergen, Bologna, Londen, Edinburgh, Innsbruck, Oxford en Warschau.

Haar brede repertoire reikt van Haydn, Mozart, over Brahms en Mahler, tot Stravinsky en Britten. Ze zong de wereldpremière van Colin Matthews 'Nights Mask' met Oliver Knussen op het Aldeburgh Festival en Holsts 'Dream City' met Hickox in het City of London Festival.

Recente engagements kreeg ze voor Händels 'Saul' in verschillende Italiaanse steden, de 'Messiah' in Washington, Mozarts 'Vespers' in Lissabon, de 'Johannespassie' in Salzburg. Ze debuteerde eveneens met het Orchestra of the Age of Enlightenment, gedirigeerd door Gustav Leonhardt.

Patrizia Kwella maakte plaatopnamen voor DGG/Archive, Decca, EMI en Hyperion en realiseerde eveneens talrijke opnamen voor BBC radio en Channel 4. Met La Chapelle Royale maakte ze een opname van motetten van De Lalande.

Delphine Collot

Delphine Collot studeerde zowel musicologie aan de Sorbonne als lyrische kunst. Ze zong bij ensembles als Collegium Vocale, het Ensemble Vocal Européen, Les Arts Florissants, Sagittarius, het Ensemble William Byrd en het Kamerkoor Accentus. Als soliste verleende ze meermaals haar medewerking aan concerten met Chapelle Royale onder leiding van Phillipe Herreweghe, zoals ondermeer in het Requiem van Fauré of in 'Israël in Egypte' van Händel. In 1992 zong ze eveneens 'Exultate, Jubilate' van Mozart met het Orchestre de Picardie, geleid door Jean-Claude Malgoire.

Delphine Collot was op talrijke festivals te horen (La Chaise Dieu, Saintes, Festival Estival de Paris, het Internationaal Festival van Oekraïne) in een zeer verscheiden repertoire, zoals cantaten van Bach, Lieder, madrigalen...

Recent nam ze haar eerste CD op met 'Vocalise Dorianne' en 'Ave Maria' van Jehan Alain voor sopraan en orgel.

Gilles Ragon

Gilles Ragon debuteerde in 1984 in de rol van Jason voor de opname van 'Medée' van Marc-Antoine Charpentier door Les Arts Florissants. Sindsdien zong hij onder de leiding van de meest gerenomeerde barokspecialisten en verleende hij zijn medewerking aan talrijke plaatopnamen.

In 1985 en 86 was hij te horen in 'Rodelinda' van Händel en in 'Amor vien dal destino' van Steffani, gedirigeerd door Philippe Herreweghe. Sinds enkele jaren vatte Ragon ook het klassieke en romantische repertoire aan, met onder meer de 'Barbier van Sevilla' van Rossini, 'Elias' van Mendelssohn, 'Alceste' van Gluck en 'l'Enfance du Christ' van Berlioz.

Gilles Ragon zong op vele festivals, waaronder deze van Aix en Provence, Saintes, La Chaise Dieu, Utrecht, Innsbruck...

Simon Davies

Simon Davies zong als bariton in de koren van Trinity en King's Cambridge, maar na het verwerven van een beurs voor het Royal College of Music, ging hij over naar het vak van tenor. Hij vertolkte de rollen van Tamino en Bardolfo in de opera van Surrey, Don Ottavio in Court Opera, debuteerde in 1989 in Covent Garden en zong zeer veel oratoriumrollen in Engeland, Frankrijk, België en Nederland. In 1990 gaf hij een recital van Franse liederen op het Festival Estival in Parijs, vorig jaar vertolkte hij in het Louvre 'Winter Words' en de cantate 'Still Falls the Rain' van Benjamin Britten. Als solist trad hij op met Philippe Herreweghe en het Ensemble Vocal Européen.

Peter Kooy

Op zesjarige leeftijd, in 1960, zingt Peter Kooy reeds mee in het koor opgericht door zijn vader. In 1970 begint hij zijn vioolstudies aan het Conservatorium te Utrecht. Hij voelt zich echter meer aangetrokken tot de zang en schrijft zich in voor een opleiding bij Max van Egmond aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam. In 1980 behaalt hij er zijn diploma als solist. Sinds 1972 is hij ook lid van het Kamerkoor van de Nederlandse Radio.

Naast een uitgebreide discografie bestaan er ook talrijke radio- en televisieopnamen van optredens van Peter Kooy. Hij treedt ook op in verschillende internationale festivals, onder andere van Holland, Vlaanderen, Saintes, la Chaise-Dieu en Escorial. Samen met de Chapelle Royale maakte hij ook een opgemerkte concertreis door Zuid-Amerika; ook dirigenten zoals Ton Koopman en Gustav Leonhardt werken regelmatig met hem samen.

Henry Du Mont

Henry Du Mont werd geboren in 1610, in de omgeving van Luik en kreeg zijn opleiding te Maastricht, waar hij 17 jaar lang zanger en organist was. In 1640 duikt zijn naam op in Parijs, waar hij tot het einde van zijn leven de functie bekleedt van organist aan de St. Paul in de Marais. In koninklijke kringen geraakte Du Mont in 1652 toen hij clavecinist werd van de hertog van Anjou, de broer van de koning. Tien jaar later werd Henry Du Mont benoemd tot cembaloleraar van de koningin; een jaar later volgde hij Veillot op als 'sous-maitre' van de Chapelle Royale.

In zijn eerste bundel, 'Cantica sacra cum vocibus tum instrumentis modulata', beroept Henry Du Mont zich erop als eerste de praktijk van de basso continuo in Frankrijk toegepast te hebben, wat niet geheel, maar toch grotendeels op de waarheid berust. Hij was immers de eerste die een afzonderlijke continuo-partij liet drukken. Dit werpt een licht op het Franse conservatisme in de 17de eeuw: in zijn geboorteland Vlaanderen werd sinds 1616 de continuo-partij gedrukt. Du Monts in 1657 verschenen 'Meslanges' bevatten gelijktijdig galante en bacchanale liederen, psalmen, stukken voor clavecimbel en orgel, drie Magnificats, en twee- tot zesstemmige motetten.

Voor de motetten maken de verzameling van belang; ze betekenen een belangrijke etappe in de ontwikkeling van de recitatief-stijl in Frankrijk en openbaren ook Du Monts grondige kennis van de Italiaanse muziek.

Voor de Chapelle Royale componeerde Henry Du Mont 20 Grands Motets die in 1686, twee jaar na zijn dood, in druk verschenen. Het oeuvre van Du Mont is

vooral merkwaardig door de zeer gelukkige synthese van traditie en nieuwe elementen. De meest waardevolle componenten uit de polyfone traditie van de koninklijke kapel nam hij over, verrijkte ze met de verworvenheden van zijn Nederlandse leerschool en vermengde ze op meesterlijke wijze met de nieuwe reciterende stijl uit Italië, terwijl hij ook de typische karakteristieken van het Franse motet - de syllabische tekstzetting en dansritmiek - in acht nam. En ook al was hij niet de eerste die in een reciterende stijl schreef, hij bracht in Frankrijk dit genre wel tot zulk een expressieve kracht, dat hij op dit domein als een voorloper moet beschouwd worden. Alle genres en uitdrukkingswijzen - recitatief, dialoog, dubbelkorigheid -, waarmee Du Mont in vroegere werken experimenteerde, vinden elkaar in het Grand Motet in een volledig en meesterlijk beheerst ensemble terug. Het is verbluffend met welk een gemakkelijkerheid de componist, afhankelijk van de inhoud der psalmen en hymnen, van de ene vorm naar de andere andere overgaat.

'Super flumina Babylonis' (psalm 136) zingt in alle nuances de melancholie van de ballingschap uit. De met droefnis beladen grootsheid van de ouverture, waarin de typisch Franse vijfstemmige schrijfwijze een zelden gehoorde volheid bereikt, wordt door het Lamento van de contratenor en dan door beide koren weer opgenomen. Het centrale bruisende koor 'Hymnum Cantate' gaat over in het kommervolle recitatief over de vergetelheid van Jerusalem, om tenslotte in een stralend slotkoor te eindigen.

'Memorare', een smeekbede aan Maria, is een veel bescheidener werk. In lange recitatieven worden de beelden van de tekst geschilderd: 'ad te curro' roept haast en beweging op, 'gemmens peccator' een diepe klacht, en 'noli verba despicerere' verzinnebeeldt een vlucht.

Super flumina Babylonis

*Super flumina Babylonis,
Illic sedimus et flevimus
Cum recordaremur Sion.*

*In salicibus in medio eius
Suspendimus organa nostra.*

*Quia illic interrogaverunt nos,
Qui captivos duxerunt nos,*

Verba cantionum.

*Et qui abduxerunt nos
Hymnum cantate nobis
De canticis Sion.*

*Quomodo cantabimus canticum Domini
In terra aliena?
Si oblitus fuero tui Jerusalem:
Oblivioni detur dextera mea.
Adhaereat lingua mea faucibus meis,
Si non meminero tui.
Si non proposuero Jerusalem,
In principio laetitiae meae.*

*Memor esto Domine filiorum Edom
In die Jerusalem.*

Quem admodum desiderat

*Quem admodum desiderat cervus ad fontes aquarum,
Ita desiderat anima mea ad te, Deus!
Sitiuit anima mea ad Deum fontem vivum
Quando veniam et apparebo ante faciam Dei,
Fuerunt mihi lacrimae meae Panes die ac nocte
Dum dicitur mihi quotidie: ubi es Deus tuus?
Haec recordatus sum et effudi in me animam meam.
Quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis
usque ad donum Dei.
In voce exultationis et confessionis sonus epulantis.
Quare tristis es, anima mea et quare conturbas me?
Spera in Deo quoniam ad huc confitabor
illi salutare vultus mei et Deus meus!*

Memorare

*Memorare, o piissima Virgo Maria!
Non esse auditum a saeculo quemquam,
Ad tua currentem praesidia,
Tua implorantem auxilia
Tua petentem suffragia
Esse derelictum.
Ego tali animatus confidentia
Ad te Virgo Virginum mater curro,
Ad te venio, coram te gemens
Peccator assisto.
Noli mater verbi mea verba despiciere
Sed audi propitia et exaudi.*

Jean-Baptiste Lully

Als jonge man werd Giovanni Battista Lulli, geboren te Firenze in 1632, aangetrokken door het Franse hof om Mlle de Montpensier Italiaans te leren. Lully danste er zij aan zij met de 14-jarige koning Lodewijk XIV, bij wie hij in de gunst viel en die hem aanstelde tot 'compositeur de la musique instrumentale du Roi'. Met de jaren kreeg de veelzijdig getalenteerde Lully een steeds grotere bevoegdheid aan het hof. Naast opera's, balletten en instrumentale muziek, componeerde Lully minstens 23 Grands Motets voor de Chapelle Royale, waarvan elf voor dubbel koor, orkest en solisten. In 1664 verschenen 'par exprès commandement du Roy' zes motetten in druk, een uitzonderlijke eer voor de tweeëndertigjarige componist. Hierbij hoorde ook het motet 'Miserere', waarover Madame de Sévigny schreef "il ne devait point y avoir d'autre musique dans les cieux..."

Het Miserere dateert uit 1664 en ontleent haar tekst aan psalm 50, die de traditie aan koning David toeschrijft. Deze zou het geschreven hebben nadat de profeet hem het onrecht had doen inzien dat hij zijn generaal Uri had aangedaan: hij verleidde eerst zijn vrouw en deed hemzelf vervolgens omkomen op het slagveld. De uitgebreide ouverture die het eerste grote koor inleidt, is - typisch Frans - vijfstemmig. Het zeer intense afsmeken van Gods genade gebeurt in een dialoog van de beide koren en in de krachtige unisono op de woorden 'et secundum multitudinem'. In het 'Quoniam iniquitatem' van de bas hoort men Lully's gave om dit toch wel stereotiepe recitatief een sterke dramatische kracht te geven. Het effect wordt nog versterkt door de tussenkomsten van het koor dat zijn schuld (culpa mea) schijnt

te belijden. Een kort instrumentaal tussenspel scheidt deze eerste groep van vier verzen van de tweede, die eveneens bestaat uit vier verzen. Zij worden achtereenvolgens vertolkt door een kwartet met groot koor, een recitatief door de sopraan, een dialoog tussen beide koren en tenslotte een duo voor tenor en bas met concorderende violen.

De vreugde van het vers 'Auditui meo' wordt gesymboliseerd door de grote tertstoonladder van de voorafgaande symfonie en door de jubelende tertsen van de sopranen. Vanaf dit punt schakelen de verzen zich ook zonder instrumentale onderbrekingen aan elkaar aan in de meest verschillende vormen en expressie; onrust en beweging in 'Ne projicias me' (verwerp mij niet), schokkende melancholie in 'Libera me' en krachtige polyfonie op de woorden 'Docebo iniquos', het voorneemen om de christelijke leer aan de zondaars bij te brengen. Dit alles realiseert Lully in een volmaakte combinatie van grootsheid, evenwicht en diepe gevoelsgeladenheid.

Het ontstaan van het Dies Irae, het 'proza der doden', is te situeren tussen 1668 en 1677. De legende wil dat Lully het schreef naar aanleiding van het overlijden van zijn vriend en collega Molière. In één van zijn brieven noteerde Lully immers: "Devant la tombe que l'on creuse et ce moment je me demande si je n'ai pas abusé de mon crédit et si l'on ne m'accusera plus tard d'egoïsme et d'ingratitude..."

Geen enkel van Lully's sacrale werken is zo dramatisch en zo aangrijpend als dit Dies Irae. Vanaf het stijgende motief in sol klein van de inleidende symfonie, voelt men de extreme intensiteit van dit werk, die geen enkel moment afzwakt. De bas exposeert het thema en het

drama begint met een grootse unisono van beide koren, die de mateloze terreur van 'Quantus tremor' schilderen. Andere voorbeelden van deze picturale tekstuitbeelding zijn de stijgende vocalisen en toonladders om het trompetgeschal van 'Tuba mirum' te suggereren en het angstaanjagende 'Quid sum miser', dat aan de altus toevertrouwd wordt. Met de majestatische kracht van 'Rex' lijkt Lully de Zonnekoning erop te wijzen dat hij slechts een bleke afschaduw is van de meester van de wereld, wanneer de ware koning het universum zal regeren. De bas brengt een aangrijpend gebed met de teksten 'Recordare' en 'Oro supplex'; op de woorden 'Quia Mariam' klinkt een vocaal trio in een ternaire maat, wellicht een allusie op de traditie van de 'drie Maria's' of een symbool van de zaligmakende drievuldigheid.

Dies irae

*Dies irae, dies illa,
solvet saeculum in favilla
teste David et Sybilla.*

*Quantus tremor est futurus,
quando iudex est venturus
cuncta stricte discussurus.*

*Tuba mirum spargens sonum
per sepulcra regionum
coget omnes ante thronum.*

*Mors stupebit et natura
cum resurget creatura
judicanti responsura.*

*Liber scriptus proferetur
in quo totum continetur
unde mundus judicetur.*

*Judex ergo cum sedebit
quidquid latet apparebit,
nil inultum remanebit.*

*Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus
cum vix justus sit securus?*

*Rex tremendae majestatis
qui salvandos salvas gratis
salva me, fons pietatis.*

*Recordare Jesu pie
quod sum causa tuae viae,
ne me perdas illa die.*

*Quaerens me sedisti lassus,
redemisti crucem passus;
tantus labor non sit cassus.*

*Juste judex ultionis
donum fac remissionis
ante diem rationis.*

*Ingemisco tanquam reus,
culpa rubet vultus meus,
supplicanti parce Deus.*

*Qui Mariam absolvisti
et latronem exaudisti
mihi quoque spem dedisti.*

*Preces meae non sunt dignae
sed tu bonus fac benigne
ne perenni cremer igne.*

*Inter oves locum praesta
et ab haedis me sequestra
statuens in parte dextra.*

*Confutatis maledictis,
flammis acribus addictis,
voca me cum benedictis.*

*Oro supplex et acclinis,
cor contritum quasi cinis,
gere curam mei finis.*

*Lacrymosa dies illa
qua resurget ex favilla
judicandus homo reus;*

*huic ergo parce Deus.
Pie Jesu Domine
dona eis requiem!*

Miserere

Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Amplius lava me ab iniquitate mea et a peccato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco et peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccavi et malum coram te feci ut justificeris in sermonibus tuis et vincas cum judicaris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum et in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti; incerta et occulta sapientiae tuae manifestasti mihi.

Asperges me hysopo et mundabor; lavabis me et super nivem dealbabor.

Auditui meo dabis gaudium et laetitiam et exsultant ossa humiliata.

Averte faciem tuam a peccatis meis et omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ne projicias me a facie tua et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

Redde mihi laetitiam salutaris tui et spiritu principali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas et impii ad te convertentur.

Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meae, et exsultabit lingua mea justitiam tuam.

Domine, labia mea aperies et os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique; holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus; cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias.

Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion ut aedificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiae, oblationes et holocausta; tunc imponent super altare tuum vitulos.

Koor en Orkest Collegium Vocale
in de Singel

dinsdag 19 januari 93 . 20 uur

Henry Purcell

Anthems

Music for the Funeral of Queen Mary

woensdag 1 mei 93 . 20 uur

Johann Sebastian Bach

Magnificat, BWV 243

Cantate 'Lobet Gott in seinen Reichen', BWV 11

deSingel wordt betoelaagd door de
Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van de
Provincie Antwerpen.

Ook dit jaar wordt de artistieke werking
mede mogelijk gemaakt door Agfa-Gevaert,
Gemeentekrediet van België, Knack, De Morgen,
de Nationale Loterij en S.W.I.F.T.

deSingel

INTERNATIONAAL
KUNSTCENTRUM